

Diagnostiek van Persoonlijkheidsstoornissen

De Relatie tussen
Persoonlijkheidskenmerken en de
Kernfactoren van (Mal)Adaptief Functioneren
bij Patiënten met Persoonlijkheidsstoornissen

Diagnostics of Personality Disorders

The Relation between
Personality Traits and the
Core Components of (Mal)Adaptive Personality Functioning
for Patiënts with Personality Disorders

Hettie Koornneef

Eerste begeleider: dr. N. Jacobs

Tweede begeleider: dr. S. van Hooren

December 2008

Faculteit Psychologie

Afstudeerrichting Gezondheidspsychologie

Open Universiteit Nederland

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Samenvatting.....	4
Abstract.....	5
1 Inleiding.....	7
1.1 Persoonlijkheid: begripsverheldering.....	7
1.1.1 Beschrijving van de persoonlijkheid.....	9
1.1.2 Geslachtsverschillen in persoonlijkheid.....	10
1.1.3 Oorzaak van geslachtsverschillen in persoonlijkheidsscores.....	10
1.2 Persoonlijkheidsstoornis: begripsverheldering	12
1.2.1 Ontstaan van persoonlijkheidsstoornissen.....	13
1.2.2 De rol van hechting en gender.....	14
1.2.3 Onderscheid van persoonlijkheidsstoornissen.....	15
1.3 Prevalentie van persoonlijkheidsstoornissen	16
1.3.1 Comorbiteit.....	17
1.4 Adaptief gedrag bij persoonlijkheidsstoornissen.....	18
1.5 Hoofdvraagstelling met hypothesen	22
2 Methode.....	26
2.1 Onderzoeksgroep en onderzoeksdesign.....	26
2.2 Meetinstrumenten.....	26
2.2.1 Structural Clinical Interview for DSM-IV Disorders.....	26
2.2.2 NEO Personality Inventory Revised.....	27
2.2.3 Severity Index for Personality Pathology.....	29
2.3 Analyse.....	30
3 Resultaten.....	31
4 Discussie.....	42

4.1 Beperkingen van het onderzoek.....	45
5 Literatuurlijst en bronnen.....	47
6 Bijlagen.....	
6.1 Bijlage A: NEO-PI-R.....	
6.2 Bijlage B: SIPP-118.....	
6.3 Bijlage C: Beschrijving van de persoonlijkheidsstoornissen.....	
6.6 Bijlage D: Tabel D1: DSM-IV persoonlijkheidsstoornissen en NEO-PI-R.....	
6.7 Bijlage E: Tabel E1: Overzichtstabel van de regressiecoëfficiënten.....	

Diagnostiek van Persoonlijkheidsstoornissen

De Relatie tussen Persoonlijkheidskenmerken en de Kernfactoren van Adaptief Functioneren
bij Mensen met een Persoonlijkheidsstoornis

Hettie Koornneef

Samenvatting

In dit onderzoek wordt een eerste aanzet gemaakt om in de diagnostiek van persoonlijkheidsstoornissen te kijken naar de relatie tussen persoonlijkheidskenmerken middels de NEO Personality Inventory-Revised (NEO-PI-R) (Costa & McCrae, 1992; zie bijlage A) en de mate van adaptief functioneren van de persoonlijkheid middels de Severity Indices of Personality Problems (SIPP-118) (Verheul, Andrea, Berghout, Dolan, Busschebach, van der Kroft, Bateman, & Fonagy, 2008; zie bijlage B). De hypothesen met betrekking tot samenhang tussen NEO-PI-R hoofddimensies en SIPP hoofddomeinen zijn geformuleerd op basis van onderzoek van Widiger en Costa (2002) waarin symptomen van persoonlijkheidsstoornissen begrepen kunnen worden als maladaptieve varianten van persoonlijkheidstrekken van het Five-Factor Model. In het belang van een optimale diagnostiek wordt onderzocht hoe deze instrumenten zich tot elkaar verhouden, en of de SIPP-118 inderdaad iets toevoegt aan de informatie vanuit de DSM-IV diagnose en de NEO-PI-R.

De onderzoeksgroep voor deze cross-sectionele survey bestaat uit 112 patiënten uit Nederland die zijn verwezen naar Psychotherapeutisch Centrum De Viersprong, Halsteren, van voorjaar 2007 tot voorjaar 2008, en die de diagnose van een persoonlijkheidsstoornis hebben gekregen. Het afnemen van het semi-gestructureerde interview voor de DSM-IV diagnose, SCID-II, en de zelfrapportage vragenlijsten NEO-PI-R en SIPP maken deel uit van de standaard intakeprocedure van Psychotherapeutisch Centrum De Viersprong.

Uit de resultaten bleek dat de hypothesen over een kwadratische regressie op basis van de theorie niet overtuigend konden worden aangetoond, vermoedelijk door de beperking van de onderzoeksgroep. De resultaten wijzen op een zwakke tot matige samenhang tussen de NEO-PI-R en de SIPP, wat aangeeft dat de SIPP duidelijk andere aspecten van de

persoonlijkheid meet dan de NEO, en dus een waardevolle aanvulling is in de diagnostiek van persoonlijkheidsstoornissen. De SIPP geeft voor de diagnostiek duidelijke informatie voor behandelaren op welke domeinen problemen of tekorten zijn in het niveau van adaptatie en biedt daarmee aanknopingspunten voor interventies en behandeling. Juist omdat de SIPP gericht is op die aspecten van de persoonlijkheid die beïnvloedbaar zijn, biedt het ook de mogelijkheid tot evaluatie van een behandeling.

Key words: core components of (mal)adaptive personality functioning; adaptive capacities; severity of personality disorder.

Abstract

This survey explored the association between personality traits by means of the NEO Personality Inventory-Revised (NEO-PI-R) (Costa & McCrae, 1992; appendix A), and the Severity Indices of Personality Problems (SIPP-118) (Verheul, Andrea, Berghout, Dolan, Busschebach, van der Kroft, Bateman, & Fonagy, 2008; appendix B), a self-report questionnaire covering important core components of (mal)adaptive personality functioning. Hypotheses about the associations between NEO-PI-R major dimensions and SIPP domains were based on the research of Widiger and Costa (2002) which indicates strong support for understanding personality disorders as maladaptive variants of personality traits included with the Five-Factor Model. The goal of this study is to investigate the relation between these instruments, and to investigate if the SIPP introduces additional diagnostic information to the DSM-IV-diagnoses and the NEO-PI-R.

The subjects in this cross-sectional survey were 112 patiënten from the Netherlands who were admitted between spring 2007 and spring 2008 at the Center of Psychotherapy De Viersprong, Halsteren. They were diagnosed with a personality disorder. As part of the standard intake procedure in the Center of Psychotherapy De Viersprong, all subjects underwent a standard assessment battery including the self-report questionnaires (NEO-PI-R and SIPP) and a semi-structured interview (SCID-II) to measure psychopathology,

personality, and functional impairments.

However, results of this study showed only a weak to moderate association between the NEO-PI-R major dimensions and the SIPP domains; hypotheses about a quadratic regression could not be proved convincingly. This is probably due to lack of statistical power. To conclude, this study showed weak to moderate associations between the NEO-PI-R and the SIPP. This suggests that the SIPP measures clearly different aspects of personality from the NEO, and the SIPP can be considered a valuable asset in diagnostic instruments for personality disorders. The SIPP offers therapists clear information about the level of the core components of personality functioning, which can lead to indications for interventions and therapy. The SIPP also offers a possibility to evaluate a treatment because the SIPP measures the aspects of personality that are changeable.

Key words: core components of (mal)adaptive personality functioning; adaptive capacities; severity of personality disorder.